

Wstęp

W szczególnie żywym w pierwszej dekadzie po 1989 roku obiegu krytycznoliterackim, a z czasem także w refleksji historycznoliterackiej dotyczącej twórczości poetyckiej i prozatorskiej powstającej po upadku komunizmu, istotną rolę odgrywały kryteria przynależności pokoleniowej twórców (stąd posiłkowanie się produktywnymi wówczas w porządkowaniu spraw literackich konstruktami, takimi jak roczniki sześćdziesiąte, siedemdziesiąte czy osiemdziesiąte) oraz szczególnie ważne tematy i konwencje (o'harizm, elegijność, inicjacyjność, emancypacyjność, literatura małych ojczyzn, kresowość, mityzacja rzeczywistości, banalizm, sylwiczność, poetyckość prozy). Poszukiwano nowości, wypatrywano przełomu, ale też oczekiwano podjęcia tematów historycznych – wypełnienia peerelowskich białych plam. Często i na wyrost, a na pewno mało precyzyjnie, określano pojawiające się teksty literackie mianem postmodernistycznych. Publikowane wówczas liczne akademickie i krytyczne kompendia współczesnej literatury polskiej – aż po te z minionej dekady – były próbami porządkowania wielości zjawisk, nacechowanymi jednak niemożliwą do przekroczenia tymczasowością.

W bieżącym numerze „Czytania Literatury” proponujemy nie tyle refleksję nad tym, co z rozpoznań, debat i sporów wokół literatury po 1989 roku jest nadal żywe i produktywne, a co się zdewaluowało, ile spojrzenie na literaturę polską rzeczywiście najnowszą, ostatniego dziesięciolecia, niejako *in statu nascendi* – w poszukiwaniu jej najbardziej znaczących znamion i reprezentatywnych postaw.

Autorzy artykułów do niniejszego numeru proponują przede wszystkim ujęcia syntetyzujące, dotyczące zresztą głównie prozy. Jeden z artykułów analizuje kwestię tożsamości i identyfikacji, prywatyzacji perspektywy widzenia przestrzeni i historii, rewindykacji zbiorowych obrazów przeszłości jako ważnego tematu prozy ostatnich lat (w tekstach Adamczyka, Ciarkowskiej, Dziewit-Meller, Gogoli, Grzegorzewskiej, Handschke, Janko, Karpowicza, Kobierskiego, Łozińskiego, Pilota, Płazy, Potoroczyna, Rokity, Różyckiego, Stasiuka, Tulli, Twardocha). Koresponduje z nim, w innym ujęciu, z perspektywy postsekularnej, studium będące próbą opisu „tekstów konwersyjnych” – utworów prozatorskich tematyzujących losy narratorów-bohaterów zmagających się z poczuciem rozmaicie rozumianej utraty (w utworach Pilota, Tulli, Stasiuka, Myśliwskiego, Bieńczyka, Rudzkiej, Pilcha, Bawółka). Obraz najnowszej prozy rysuje też artykuł opisujący literackie autokreacje, utwory pograniczne między esejem a autobiografią, „autoteorie” (w tekstach Morskiej, Markowskiego i Karpińskiej-Musiał). Ważna wydaje się nam ponadto refleksja na temat strategii obecności pisarzy w mediach społecznościowych. W świecie współczesnej komunikacji liczni autorzy wykorzystują Internet do promowania twórczości oraz kontaktu z czytelnikami.

W toku ostatniej dekady zmieniło się też postrzeganie granic literackości, swoistości i tworzywa literatury. Jednemu z reprezentatywnych aspektów tego zjawiska – *picture-bookom* poświęcony jest tekst analizujący utwory Iwony Chmielewskiej. Blok tekstów poświęconych literaturze najnowszej dopełniają rozważania na temat „rewolucyjnej”, nieantropocentrycznej poezji Julii Fiedorczuk – ważnego głosu we współczesnej liryce, oraz tłumaczeń literatury obcej i kondycji przekładoznawstwa polskiego w ostatnich latach.

Polecamy również dopełniający tematykę tego numeru wywiad z Łukaszem Barysem, autorem nagrodzonej Paszportem „Polityki” debiutanckiej powieści *Kości, które nosisz w kieszeni*.

Zachęcamy też do lektury studiów poświęconych społecznym aspektom utworów odległych w czasie, z przełomu XIX i XX wieku: *Cygarniczki* Gruszeckiego i *Wirów* Sienkiewicza, będących propozycjami ich nowego odczytania.

Tomasz Cieślak